

Nederlandse
Jenaplan
Vereniging

Concepttekst NJPV-Burgerschap

versie: 29-7-2021

Met deze tekst willen wij scholen houvast bieden bij het opstellen van een eigen "burgerschaftsbeleid". We gaan met onze tekst uit te willen werken vanuit componenten, die al in het verwerklijken van het jenaplanconcept zitten.

Functies zijn voor het jenaplanconcept beschreven in de 20 basisprincipes, die een tijdloos karakter dragen.

Het zijn uitspraken die weergeven hoe de mens-en maatschappijvisie vanuit het jenaplanconcept eruit ziet.

Voor duiding van het begrip burgerschap zijn de volgende basisprincipes het meest bruikbaar:

- a. Elk mens wordt als een cultuurdrager en -vernieuwer erkend en waar mogelijk ook zo benaderd en aangesproken.
- b. Mensen moeten werken aan een samenleving die ieders unieke en onvervangbare waarde respecteert.
- c. Mensen moeten werken aan een samenleving die ruimte en stimulansen biedt voor ieders identiteitsontwikkeling.
- d. Mensen moeten werken aan een samenleving waarin rechtvaardig, vreedzaam en constructief met verschillen en veranderingen wordt omgegaan.
- e. Mensen moeten werken aan een samenleving die respectvol en zorgvuldig aarde en wereldruimte beheert.
- f. Mensen moeten werken aan een samenleving die de natuurlijke en culturele hulpbronnen in verantwoordelijkheid voor toekomstige generaties gebruikt.

Vooraf het basisprincipe "Elk mens wordt als een cultuurdrager en -vernieuwer erkend en waar mogelijk ook zo benaderd en aangesproken" wordt opgevat als kerngedachte voor de jenaplanduiding van het begrip burgerschap:

Hierbij gaat het om cultuuroverdracht en het experimenteren met nieuwe cultuurvormen. Het ontwikkelen van creativiteit en verbeeldingskracht nemen een belangrijke en zichtbare plaats in. Het kritisch denken over cultuur en samenleving wordt gestimuleerd. Er is beleid om kinderen met verschillende cultuuruitingen in contact te brengen,

waaronder interculturele thema's en verschijnselen. Ontdekkend- en onderzoekend leren nemen een belangrijke plaats in en er is actief beleid om leerplaatsen buiten de school te benutten: musea, bedrijven en instellingen, educatieve paden, natuurgebieden, etc. Kinderen herordenen hun sociale contacten als gevolg van de jaarlijks wisselende groepssamenstellingen: die ervaringen vormen een belangrijk onderdeel van de groeps cultuur. Bij vieringen en gesprekken ligt nadruk op de inhoudelijke kwaliteit én hun betekenis voor het school- en groepsleven.

De globale inhoud, die in elk geval een plek moet krijgen binnen het jenaplancurriculum, wordt kernachtig weergegeven in de basisprincipes a tot een met f. Deze uitspraken vormen een duidelijk inhoudelijke kader, waarmee de landelijke kerndoelen "gekleurd" kunnen worden op schoolniveau.

Binnen de jenaplanschool kennen we een aantal groepeeringsvormen, waarbinnen gewerkt kan worden aan het bovenstaande:

- de totale leef-werkgemeenschap van kinderen-stamgroepleiders en ouders
- het team als stamgroep
- de stamgroep met kinderen en leiding
- de tafelgroep

Dit zijn feitelijk mini-samenlevingen, waarin samenleven gepraktiseerd en geoefend wordt.

Op het moment van schrijven hebben we gekeken naar de essentie van probleemoplossend stamgroepwerk en burgerschapsonderwijs. In 2021 komt de katern "probleemoplossend stamgroepwerk" uit, waarin burgerschapsonderwijs concreet wordt uitgewerkt.

Probleemoplossend stamgroepwerk wordt gedefinieerd als:

Een methodiek om kinderen a.h.v. "problemen" die voortkomen uit de kleine (dicht bij huis) of de grote actualiteit (verder weg) op onderzoekswijze te ondersteunen. Dus een maatschappelijk relevant probleem binnen een groep via stappen van het onderzoekend leren vorm te geven. Hierbij leren kinderen vaardigheden ontwikkelen als netwerklernen, argumenteren, samenwerken, beslissingen nemen.

Bij de uitwerking van de relatie burgerschapsonderwijs en probleemoplossend stamgroep is gebruik gemaakt van hetgeen door Curriculum.nu is geformuleerd m.b.v.

burgerschapsonderwijs en het primair onderwijs.

Daarbij wordt gewerkt met een elftal pijlers:

1. Vrijheid en gelijkheid.

Toepassing bij probleemoplossend stamgroepwerk:

Hier is sprake van het omgaan met regels en afspraken in de eigen leefomgeving en deze later te verbinden met de publieke ruimte en samenleving.

Bij het aangaan van een probleemoplossend thema (adoptiefase) wordt tijdens een stamgroepvergadering besproken hoe een en ander aan te pakken conform de in dit document voorgestelde werklijn. De inbreng van de kinderen is hierbij gelijkwaardig aan de inbreng van de stamgroepleider.

Om kwalitatief een goed proces te krijgen zijn afspraken nodig, die met elkaar en voor elkaar geformuleerd worden en omdat het onderzoek gekoppeld wordt aan de kleine actualiteit in de eigen leefomgeving is de verbinding met "het maatschappelijke" gelegd.

2. Macht en inspraak

Toepassing bij probleemoplossend stamgroepwerk:

Dit sluit uitstekend aan bij het voorgaande. Het leren beslissen is een van de vaardigheden, die besloten ligt binnen het probleemoplossend stamgroepwerk.

Op basis van verworven kennis van het "thema" worden beslissingen genomen op persoonlijk, als op groepsniveau. Daarbij zijn de verzamelde argumenten en de weging daarvan bepalend voor de beslissing(en)

3. Democratische cultuur

Toepassing bij probleemoplossend stamgroepwerk:

Bij de uitvoering van een stamgroepvergadering is de stem van elk kind relevant, elk kind wordt uitgedaagd een bijdrage te leveren aan het besluitvormingsproces. Daarbij worden de kinderen automatisch geconfronteerd met andersdenkenden. Op basis van de overeenkomsten en verschillen zal uiteindelijk een besluit vallen. Het je verdiepen in de mening van een ander is al een waarde op zich.

4. Identiteit

Toepassing bij probleemoplossend stamgroepwerk:

In de jenaplan basisprincipes 2 en 3 staat duidelijk beschreven hoe wij vanuit het jenaplanconcept aankijken tegen identiteitsontwikkeling:

Elk mens heeft het recht een eigen identiteit te ontwikkelen. Deze wordt zoveel mogelijk gekenmerkt door: zelfstandigheid, kritisch bewustzijn, creativiteit en gerichtheid op sociale rechtvaardigheid. Daarbij mogen ras, nationaliteit, geslacht,

seksuele gerichtheid, sociaal milieu religie, levensbeschouwing of handicap geen verschil uitmaken.

Elk mens heeft voor het ontwikkelen van een eigen identiteit persoonlijke relaties nodig:

met andere mensen;

met de zintuiglijke waarneembare werkelijkheid van natuur en cultuur; met de niet zintuiglijk waarneembare werkelijkheid.

De hele schoolperiode wordt gekenmerkt door een zoektocht naar de eigen primaire en secundaire emoties, ambities, talenten en ontwikkelpunten.

Bij uitvoeringsaspecten van het probleemoplossend stamgroepwerk zal een appel worden gedaan op de aanwezigheid van mogelijkheden, die kinderen hebben. Vanuit eigen talent mede vormgeven aan het onderzoek vormt daarbij een leidend principe.

En komt op een gegeven moment de afrondingsfase, waarbij gevierd wordt - in jenaplantraditie- wat er ontdekt, bereikt is. En daar mag de groep trots op zijn in de meeste gevallen.

5. Diversiteit

Toepassing bij probleemoplossend stamgroepwerk:

Vanuit het jenaplanconcept wordt gewerkt vanuit het principe "uitgaan van verschillen". In een meerjarige stamgroep zijn van nature veel verschillen. Door veel met elkaar te ondernemen komen kinderen in aanraking met die verschillen. En in de mini - samenleving, zoals een stamgroep, leer je met elkaar te verhouden, van elkaar te leren, samen conflicten op te lossen.

Het gegeven dat elk kind er toe doet, wie of wat je ook bent is een belangrijk uitgangspunt en beïnvloedt het proces, waarin kinderen zitten bij de uitvoering van veel activiteiten in een stamgroep.

6. Solidariteit

Toepassing bij probleemoplossend stamgroepwerk:

Op verschillende plekken in dit boekwerk is al verwoord, dat door het proces van het samen werken aan het onderzoekswerk de inbreng van iedereen gewenst is, niemand wordt uitgesloten. Kinderen leren omgaan met verschillende meningen, benaderingen, oplossingen en worden uitgedaagd ze te "wegen" om uiteindelijk tot een gezamenlijk standpunt, conclusie, resultaat te komen.

7. Digitaal samenleven

Toepassing bij probleemoplossend stamgroepwerk:

Het zal zeker zo zijn, dat kinderen bij het onderzoekswerk gebruik maken van de ict-mogelijkheden. Het zullen bronnen zijn, die altijd kritisch bekeken dienen te worden, omdat er een veelheid aan informatie wordt aangeboden. Kinderen leren hierdoor kritisch en creatief denken over media-inhouden en-processen en daar ook naar handelen.

8. Duurzaamheid

Toepassing bij probleemoplossend stamgroepwerk:

Afhankelijk van de onderzoeksonderwerpen zullen kinderen leren om duurzaamheidsaspecten mee te nemen en daarin keus te leren maken. Bij onderzoekskwesties zitten veel verschillende waarden en belangen en de gevolgen daarvan voor de leefomgeving nu en later moeten meegenomen worden in de afwegingen.

9. Globalisering

Toepassing bij probleemoplossend stamgroepwerk:

Kinderen zullen bij veel onderwerpen geconfronteerd worden met internationale dimensies, ook al wordt gepropageerd "dicht bij huis te beginnen". Invloeden komen van veel kanten....

10. Technologisch burgerschap

Toepassing bij probleemoplossend stamgroepwerk:

Technologie en de invloed ervan komen in het dagelijks leven van kinderen voor. Daardoor zullen ze ook doordringen in de onderwerpen, die op schoolniveau worden aangepakt. Kinderen zullen ethische kwesties tegenkomen en herkennen en worden uitgedaagd in gesprek te gaan over verschillende perspectieven, die kinderen zelf in kunnen nemen.

11. Denk-en handelwijzen

Toepassing bij probleemoplossend stamgroepwerk:

Juist bij probleemoplossend stamgroepwerk leren kinderen kritisch denken en handelen, ethisch redeneren en communiceren. Deze vaardigheden vormen nl. de essentie van het groepswerk.

Samenvattend:

De NJPV wil bevorderen, dat jenaplanscholen, dit stuk als basis gaan hanteren voor een eigen schoolspecifiek burgerschapsdocument met een duidelijke binding met het probleemoplossend stamgroepwerk.